

geen stelling

Bij de voorbereiding van deze tekst had ik een zware dobber. Er werd mij gevraagd een stelling te leveren die ik vandaag *en plein publique* zou willen verdedigen.

Een stelling.

Ik heb mijn hoofd gebroken over wat voor een stelling dat zou moeten zijn.

Een stelling die prikkelend genoeg is om u naar mijn lezing te lokken.

Een stelling die iets verwoordt wat ik wil verdedigen.

Ik kon zo'n stelling niet op voorhand bedenken. Dus ik dacht, ik maak van de nood een deugd. Ik lanceer als stelling dat stellingen niet thuis horen in het theater. Theater is immers de plek van de verbeelding, van de verwondering, van het onzekere, van het zoeken, van het proberen zonder gekende uitkomst. Dat staat behoorlijk haaks op de wereld van de stelling die verdedigd dient te worden. Een stelling die vraagt om het innemen van een positie. Een stelling waarachter je je kunt verbergen en vanwaar je kunt schieten. Op de ander, waartegen jij je verdedigt, de ander die dus klaarblijkelijk aanvalt. Een stelling is iets waar je achter zit, terwijl theater juist iets is wat vraagt om naar voren te treden, in het zicht, naakt en kwetsbaar, ontvankelijk ook. Theater is geen stelling maar een voorstelling, een "stel je voor". Dat is een gegeven. Een koeienwaarheid. Dat hoeft je echt niet te verdedigen.

In de zoektocht naar mijn stelling, stuitte ik op een boek dat ik in 1988 heb gekocht. Ik was toen 23 jaar. Het was het autobiografische leesboek van Marguerite Duras met als titel 'Het materiële leven'. Het boek bevat een verzameling teksten die zijn voortgekomen uit interviews die Duras had met journalist en huisvriend Jérôme Beaujour. Zij gaven het geheel als ondertitel "een weergave van wat ik vind." Dat klinkt nogal stellig, zult u denken. Ware het niet dat Duras in haar voorwoord over deze teksten schreef:

"Er is er niet één die weergeeft wat ik in het algemeen van een bepaald onderwerp vind, omdat ik niets in het algemeen vind, van niets, behalve van sociale onrechtvaardigheid. Het boek is hoogstens een weergave van wat ik soms, op sommige dagen van sommige dingen vind". Ik was gegrepen door die uitspraak. Hij is me al meer dan 25 jaar bijgebleven.

Ik hou van de tijdelijke mening. Een mening die je voor even aan mag nemen, waar je op mag zuigen als op een toverbal, die van kleur mag veranderen en die je ook weer uit mag spugen, kapot mag bijten of doorslikken.

In analogie met de toverbal kun je zeggen dat ik misschien wel van stellingen hou, maar alleen als ze mogen bewegen.

Het autobiografische leesboek van Duras bevat korte bespiegelingen en anekdotes met titels als 'het zwarte blok', 'de genoegens van het zesde', 'het schrijverslichaam' enzovoort. Er is ook een stukje met de titel "toneel. Een stukje dat ik met grote interesse begon te lezen.

Het stukje begint zo: *Deze winter ga ik me bezighouden met toneel en hoop ik wat meer de deur uit te komen, gelezen toneel, geen gespeeld toneel. Het spel zwakt een tekst af, het voegt niets toe, integendeel, het ontnemt de tekst levendigheid, diepgang, stevigheid, bezieling."*

Kijk, dat is nog eens een stelling.

Gelezen toneel is interessanter dan gespeeld toneel.

Ik proefde deze zin en dacht: Goed geschreven gelezen toneel is waarschijnlijker interessanter dan goed geschreven slecht gespeeld toneel. Maar slecht geschreven gelezen toneel is ongetwijfeld nog erger dan slecht geschreven gespeeld toneel. Van niets kun je meestal nog wel iets maken, zeker op het toneel.

Terwijl ik zo'n beetje het meningenstraatje in mijn hoofd exploreerde, bedacht ik me dat het toch vreemd is dat Duras niet van gespeelde theaterteksten hield. Het theater eert immers het SOMS, het OP SOMMIGE MOMENTEN, het tijdelijke MENEN. Het staat nooit rotsvast, het wordt live gemaakt, in het moment, het is een podiumkunst gevormd door mensen die lijfelij op het toneel staan. Het is niet zoals een boek, schilderij, beeld of film, voor de eeuwigheid vastgelegd. Het is er alleen maar op het moment dat je er bij bent en er naar luistert en kijkt.

Ik ben een toneelschrijver. Ik hou van tekst, maar ook van theater. Ik hou van uitgesproken woorden. Van de klank van taal, de melodie van spreken, het ritme van de interpunctie, de stilte van de adempauze. Ik zou niet willen dat mijn toneelteksten enkel maar gelezen zouden worden en niet gehoord.

Tekst in het theater spoort aan om te luisteren, om aandachtig te zijn, om te verstillen. Allemaal kwaliteiten die in de hectiek van het dagelijkse leven worden weggedrukt. Niet omdat er in dat dagelijks leven zo weinig wordt gesproken - in tegendeel -, maar omdat er zo weinig echt gezegd wordt, laat staan geluisterd.

Teksttheater eert het geconcentreerde luisteren, zoals het ook het geconcentreerde spreken eert. Het is één van de weinige kunstvormen waar spreken en luisteren zo centraal staat en waar we echt voor gaan zitten - vaak minimaal een uur en veelal in het donker - . Over alles wat er op het toneel gezegd wordt, is veelvuldig nagedacht, niet alleen door de schrijver, maar ook door de regisseur en de acteurs. Gevulde woorden zijn het en als het goed is multi-interpretabel. Het is spreken met een met een richting (en dus niet met een doel). En daarmee loont het luisteren. Wie dit doet zal ontdekken hoe de woorden een weg vinden in het hoofd en daar een onnavolgbare, unieke en persoonlijke reeks van gedachtes en beelden in gang zetten. Taal baant zijn eigen weg en teksttheater maakt daar maximaal gebruik van.

Teksttheater eert de waarde van spreken en luisteren. Het eert een verloren gaande waarde. En daarom eer ik de gespeelde tekst in het theater.

Ik heb me laten verleiden om dat vandaag mijn stelling te laten zijn. Maar laat u niet misleiden. Ik geloof niet in DE stelling. Alles wat ik vind, mag bewegen. En dus is dit een weerslag van wat ik nu, op dit moment, voor deze gelegenheid vind.

©2014, Lot Vekemans